

1 JUNI 1936

AFLEVERING 2.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

Dr J. HEIMANS. AMSTERDAM.

Dr JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

POSTCHEQUE EN GIRO 15205.

GEM. GIROKANTOOR AMSTERDAM V. 6482.

BANKIERS: INCASSOBANK

(Bijk. Linnaeusstraat).

PRIJS PER JAAR f 6.50 BIJ VOORUITBETALING.

IN EEN BRABANTSCH MOERAS

Als iemand aan de Langstraat denkt, denkt hij aan leer en als je er komt, is een ontmoeting met schoenmakers en koeien dan ook onvermijdelijk. Om geen van beide is 't me begonnen, maar bij hen heb ik toch in mijn schooljongenstijd voor 't eerst kennisgemaakt met vogels en vogeleieren. Als zoon van een geëmigreerd schoenmaker was ik in de vacaties geregeld bij mijn grootouders gelogeed. In 't werkwinkeltje zat daar grootvader met één of twee zoons. Tegen den muur stonden de rekken met leesten; daarboven hingen een paar snoeren met aaneengeregen groote en kleine vogeleieren, door de ooms uitgeblazen en als trofeeën van hun strooptochten bewaard.

Waar ze die vandaan hadden?

Uit de „dulvert”.

Die „dulvert” was het laagveenmoeras, evenwijdig aan den winterdijk bij Capelle. Eerst had je de hooilanden, rechthoekig tusschen de slooten, en langs een zijweg

weilanden en wat tuinderijen tusschen de hooge elzenhagen. Rijen knotwilgen en hier en daar wat populieren gaven afwisseling in de begroeiing. Daarachter lag het vogeldorado; voor een kleinen jongen echter onbereikbaar, want je moest over breede slooten en 't was er gevaarlijk in het moeras. Maar dicht bij huis waren ook vogels. Tegen den voorgevel van het werkwinkeltje broedden boerenzwaluwen; onder den rand van de rieten dakbedekking stak oom Hein zijn hand en liet een paar grijsgestreepte eitjes zien van „mosschen”. Kleine Anton, een neefje, zou me ook wat laten zien: jonge „grundelingen”, maar daar mocht oom Hein niet van weten, want die zou ze vast uithalen. Heel geheimzinnig nam hij me een eind mee verder den dijk op. Beneden

Foto A. Waarts.

Fig. 1. De zeldzame Lange Zonnedaauw.

langs gingen we aan den anderen kant terug, — over een slootje gesprongen — en tusschen de elzenboschjes door bracht Anton me bij een geknotten populier. Daar moest ik in „klèveren”. Een vogeltje fladderde angstig weg. Tusschen de takken tastte mijn hand daar lagen ze: een vier-tal donzige jongen. Zoo iets had ik nog nooit gezien. Wat een aardig gezicht, dat kreuwelend goedje met open

bekjes! „Kom gauw, anders merkt oom Hein het”, maande Anton en we trokken verder de weilanden in, overal langs de slooten tusschen de elzen loerend. Een paar uur later kwamen we terug. Achter 't huis hing aan een spijker tegen den muur een klein kooitje en er in de vier jonge groenvinkjes. Wat waren we woedend.

„Ze gaan toch dood, ze zijn nog te klein”, zei Anton.

Oom Hein had een papje gemaakt van geweekt brood met brandnetelzaad. Met een stokje duwde hij het bij beetjes in de kleine bekjes.

Een paar dagen later waren de vier vogeltjes dood.

Het op deze manier „houden” van vogels heeft heel wat slachtoffers gemaakt. In het dorp woonde ook nog iemand, bij wien de liefde voor de vogels uitdrukking gevonden had in een zelfvervaardigde verzameling van opgezette exemplaren, waarbij het raadsel, welke vogel een of ander moest voorstellen, niet altijd gemakkelijk op te lossen was.

Ook nu nog zijn er van die vogelliefhebbers.

In de vriesperiode van eenige winters terug werd in de eendenkooi een roerdomp neergeknuppeld; een stadsbewoner is nu in 't bezit van een opgezette curiositeit. Een paar jonge kerkuilen lieten het leven na een korte gevangenschap. Een heel goudmerelgezin sneuvelde, doordat zoo'n echte vogelliefhebber zijn volières wilde verrijken met deze prachtige dieren. In den boomgaard had hij een broedsel gevonden. Er kwamen maaiers en bevreesd, dat deze het nest zouden uithalen, werden de nog kleine jongen meegenomen, en . . . in de klepkooi de ouden er bij gevangen. Na eenige dagen waren èn de ouden èn de jongen dood en daar achter in den boomgaard klonk nu niet meer de mooie wiewalenroep.

Fig. 2. *Broedende Zwarte Stern (De „putspreeuw“).*

Wat doet het je dan goed, een staaltje van vogelbescherming te hooren, zooals 't me verteld werd van mijn grootvader.

Een paar jaar voor zijn dood, de oude man was al over de tachtig, ging een grauwe vliegenvanger nestelen op het uiteinde van een balk onder de schuine daklijst van het reeds genoemde werkwinkeltje. Aan beide zijden van het huis was een opgang tegen den dijk. Voor de schoolkinderen boden die paadjes een aardige afwisseling op den eentonigen weg. Ze liepen in draf het eene pad af, 't andere op. Ze zouden nu zeker het nest de een of andere keer ontdekken en misschien verstoren. Wat deed grootvader nu? Geregeld als de school uitging, stond hij beneden op 't pad en dan liepen de kinderen boven over den dijk voorbij. De vliegenvangers hebben onder die bewaking tot groote tevredenheid van den ouden man hun taak tot een goed einde gebracht.

Zijn oudste zoon, oom Jaap, was vroeger de „roem” van de familie. Die vond tien nestjes tegen een ander één. Aan den muur hingen ieder voorjaar zijn voorletters van eierschalen, bruinig met donkere stippen en vlekken.

„Van welken vogel zijn die, oom?”

„Van de putspreeuw”.

In de veenputten van de dulvert woonden die bij troepen; ze legden de eieren op de kressen (wateraloës), die er in groeiden. Met een potlepel aan een stok kon je er gemakkelijk bij. De zwarte stern (nu ik de laatste jaren ernstiger aan vogelstudie ben gaan doen, was de officiële naam niet moeilijk te vinden) bezit al verschillende streeknamen en kan er deze, die ik nog nergens vond vermeld, wel bij velen. Elders in Brabant (Oisterwijk) wordt hij ook „venkraai” genoemd.

In de „dulvert” moet in de laatste kwarteeuw veel veranderd zijn. De „putspreeuw”

Foto A. Waarts.

Fig. 3. De pronkstukken van de Rietgors.

is vrijwel verdwenen. De putten zijn dichtgegroeid. Op de laagste plaatsen staat veel riet en lischdodden; je zakt er tot de knieën in 't nat. De waterlelies doordringen er nog op tal van plaatsen met blad en bloem den drassigen bodem. In de slootjes en lage plasjes groeien klein en gewoon blaasjeskruid. Je kunt er bronmos en Nitella vinden. In 't voorjaar, sjokkend over den golvenden bodem, zie je overal waterdrieblad en breedbladige orchis, gevlekt en ongevekt. Van de gevlekte orchis vond ik een enkel zeerforsch exemplaar; van *Malaxis paludosa* een heel nietig plantje, hoogstens 10 cm.

met minieme bloempjes. Later komen tal van *Sturmia*'s. Toen ik ook rotsbes vond, heb ik vergeefs naar meer groeiplaatsen daarvan uitgekeken¹⁾. Gagel, beenbreek, wollegras en de moerasaronskelk („kind in wollen deken” is de aardig typeerende

gevekte orchis vond ik een
forsch exemplaar; van *Malaxis*
een heel nietig plantje, hoogst

met minieme bloempjes. Later komen tal van *Sturmia*'s. Toen ik ook rotsb
heb ik vergeefs naar meer groeiplaatsen daarvan uitgekeken¹⁾. Gagel, b
wollegras en de moerasaronskelk („kind in wollen deken” is de aardig ty

durfde dan ook niet hopen, veel voor de lens te krijgen. De fietstocht van den vorigen dag zat me nog in de botten. Vier uren in den regen rijden maakt wat pessimistisch. Een stevige oostelijke wind had echter opruiming onder de wolken gehouden en een helder zonnetje kwam alles opvroolijken. We moesten dan maar eens zoeken naar grutto of wilde eend in de dulvert, zei neef Teun. Er zou wel veel water staan. Dat kwam uit — we waren nog maar even den tuin door en 't eerste stuk met de dichte haag van gagel in bruinen gloed voorbij en reeds drong het koele water door de schoenen. Bij de slooten pronkten goudgele dotterpollen. De gele lisschen hieven de grijs-groene zwaarden boven het water tusschen de nog korte groeitoppen van het riet. Een enkele karkiet liet zijn rateltje hooren, soms met begeleiding van de korte rietgorsstrofen.

„Teun, een baardmees”.

We moesten beiden nog even lachen bij de herinnering aan onzen eersten gezamenlijken tocht in de dulvert. Oom Jaap kende alle vogels in dit gebied, maar met de streeknamen. Ik was een beginner en mijn kennis had ik geput uit Thijsses' vogelboekje en wat andere lectuur. 't Was dus nog dikwijls moeilijk voor mij, te weten, welke vogel oom Jaap bedoelde, als we ons beider stokpaardje bereden. Ik beschreef toen een vogeltje, dat ik 's morgens gezien had, vliegend van rietstengel naar rietstengel. 't Had een mooi donker kopje, een smal wit kraagje, wat zwart onder den snavel; verder zag het er nog al muschachtig uit. Volgens mijn boekje had het zijn nest op den grond, eitjes met dikke streepfiguurtjes en heette het diertje rietgors. „Nou”, zei oom Jaap, „dè hiet bij ons zwartkop, mèt volgens Strijbos is het een boardmees”. Hij las in de krant diens artikelen en had nu uitgemaakt, dat zijn zwartkop een baardmees was. Een oudgediende zoo regelrecht te weerspreken was voor een groen op vogelgebied, als ik, een wat gewaagde onderneming. We moesten onderzoeken. 't Was zeker wel te vergeven — de zeldzaamheid van de baardmees in aanmerking genomen — zoo ik de hoop koesterde, dat oom Jaap gelijk mocht hebben. Misschien was mijn rietgors niet zijn zwartkop en was zijn zwartkop wel de baardmees van Strijbos.

De strijd zou in de dulvert beslecht worden. Vier man sterk trokken we er op uit. Een zwartkoplegsels konden we zeker vinden, want ze broedden in de dulvert vrij veel. Stel je voor, dat het de baardmees was! Te mooi, om waar te zijn.

Den kijker hield ik gereed. De eerste de beste zwartkop zou wel een rietgors blijken, was mijn meening.

„'n Boardmees”, kaatste oom Jaap terug.

„'n Rietgors” plaagden de neven hun vader.

Een vreemde gewaarwording was 't, voor 't eerst de dulvert in te trekken. Spoedig hadden we den vasten grond verlaten en sjokten we tusschen riet en dophei over golvenden bodem. Bleef je even stilstaan, dan kwam het water tot over de enkels. 'k Volgde liefst maar één der anderen, die het moeras door en door kenden. Zij letten op de vogels, om nesten te vinden; ik liet dat aan hun geroutineerdheid over en had meer oog voor de plantenwereld. Het heldere paars van moeraskartelblad, pluimen wollegras, wuivend te midden van waterdrieblad, en vooral de bloeitrossen van 't

handekenskruid trokken mijn aandacht. Terwijl ik bezig was, die planten op de plaat te zetten, ontdekte ik ook exemplaren van de rondbladige en kleine zonnedauw. Daar klonk een fluitsignaal. Nico had een eendennest gevonden. De roomgele eierschalen glansden in de zon en lagen, omringd door een donsrand, tusschen het riet. Daarna moest hij ook mijn vondst bewonderen. Van planten, die vleesch eten, had hij nog nooit gehoord en zonnedauw was hem nooit opgevallen. Hij bekeek dan ook nieuwsgierig de behaarde blaadjes met aan ieder haartje een kleverig druppeltje, schitterend als dauw in de zon. We vonden enkele blaadjes, waarvan de haartjes, over een insect gekromd, dit vasthielden.

Daar kwam neef Teun. En? . . . „k Heb een zwartkop gevonden. Vijf eitjes”.

Nu ging het weer over slooten en golvenden bodem, door riet en ruigte. Teun wees:

Foto A. Waarts.

Fig. 4. Jonge Kerkuil, klaar om uit te vliegen.

dat struikje, rechts, aan den voet ervan. Den kijker gereed en er voorzichtig heen geschoven. Een meter ben ik nog van 't struikje — daar fladdert een vogeltje weg. Dàn zal ik 't nestje bekijken. Mijn vingers tasten behoedzaam rond, buigen takjes en grashalmen opzij en vinden niets. Neef Teun staat lachend toe te kijken. Vlak onder mijn handen schuift hij een stengel met blaadjes weg . . . en de eitjes liggen in 't licht. Donkere, als gepenseelde, vlekjes en streepjes op lichtbruinen ondergrond; de schrijverseitjes van de rietgors. Er is nu geen twijfel meer mogelijk. De „zwartkop” van de dul-

vert is geïdentificeerd en zal voortaan niet meer voor een „baardmees” gehouden worden. Oom Jaap wil zich nog niet gewonnen geven. „Met beschrijvingen kan men zich gemakkelijk vergissen”. Daarom vraag ik hem of het hem een troost is, te weten, dat ik enkele jaren geleden een wijfjesmerel voor een kwartel hield.

Die baardmeesgeschiedenis was het vorige jaar voorgevallen en nu waren we weer op vogelavontuur uit. De eerste sloot was door den hoogen waterstand te breed, om er over te springen. Dan maar een eindje om, waar we door het riet op een uitstekenden elzestronk konden stappen. In de volgende sloot groeiden dicht opeen met glimmend-groene blaren water-aronskelken; er tusschen, hier en daar, zag men de bloeiarren, de kinderen in wollen dekens. Een half uur waren we zonder eenig succes aan het zoeken. Wel vloog nu en dan een grutto over ons heen, maar uit zijn zwijgen meende ik te mogen opmaken, dat er geen nest in de buurt was. Als de vogel een eind verder daalde, zag je de onderzijde van de vleugels opblinken in de zon. Daar klonk „hallo”-geroep. Oom Jaap, met den pols gewapend, stond te wenken. Hij had een grutto-legsel gevonden. De tent er bij gehaald; maar de grond was drassig. Teun zou

een kistje halen en vond onderweg nog een legsel. Zes meter van het nest kroop ik in mijn schuilplaats. De twee helpers trokken weg. Na tien minuten reeds daalde de vogel een eind links van 't nest, bleef het nieuwe in zijn omgeving even beschouwen, vloog toen op, om het ook van de rechterzijde te bekijken. Een sprong — en nu ging het van eenige meters achter het nest recht op de eieren af. Een korte poos nog stond het vogellijfje op de hooge pooten boven het nest, als het gedraaide kuiltje in de ruige begroeiing zoo mag heeten. De lange snavel, een weinig naar boven gebogen, was naar het eind toe donkerder, een prachtinstrument, om er den weeken moerasbodem mee te bewerken. De hals en borst waren in de zon warmbruin. Een kwartier lang heb ik den vogel rustig op zijn legsel laten broeden. 't Was alles zoo voorspoedig gegaan, dat ik nu wilde wagen, mijn tentje dicht bij het nest te plaatsen, om te kunnen fotografeeren. 'k Liet wat takken kraken — de vogel vloog op. Het verdere werk was gauw klaar. Nu moest ik weer hulp hebben, om in mijn schuilplaats geborgen te worden. Fluiten, „hallo”-geroep ten slotte, — niets hielp. Nergens bespeurde ik mijn helpers. 'k Heb ten laatste te veel gewaagd door zonder hulp in het tentje te kruipen. De wantrouwende vogel kwam niet op het nest terug en ik kreeg geen foto van de grutto.

Teun had nog ontdekt, dat een zwarte kraai woonde in een populier. Bengelend tusschen de takken boven het nest had ik veel moeite met instellen. Op de afbeelding van de licht-blauwgroene eieren met bruine vlekjes kwam de nestkom dan ook niet op de goede plaats.

Met de wilde eend had ik ook geen geluk gehad. Een nest, waar ik zelf toevallig opliep, bevatte elf eieren. Den volgenden morgen in de vroege bracht ik er mijn metgezellen heen; de vogel zat heerlijk verborgen in de ruige begroeiing aan den voet van een gagelstruik, waarnaast een wilgenboschje illuminatie van glanzende katjes droeg. 's Middags, toen ik er heen sloop, om een foto te nemen, was het nest leeg.

Een enkele week later signaleerde Teun een nestje met een koekoeksei en nog een eend. Hij had er op een meter afstand bij gestaan, zonder dat het dier van het nest ging. 's Zondags was het eerste nestje leeg en op de plaats, waar de eend broedde, was gemaaid. Enkele resten van het nest waren nog te zien. 't Succes zou echter spoedig komen.

(Wordt vervolgd).

A. WAARTS.

❧ ❧ ❧

BLOEMEN IN WORDING.

I

Mag ik U in het einde van Juni eens heel nuchter een bol in handen geven, bijv. van een Hyacinth. Die bol omstreeks 1 Juli bestaat uit een paar vliezige rokken, waarvan de inhoud al geheel of vrijwel opgebruikt is, — en dan uit een groot aantal bijna rondlopende vleezige rokken. Van de binnenste reeks, waarvan de eerste 2 of 3 nooit boven den bol uitkomen, dragen de verdere, bijv. 7 tot 10, de